

TORI TÕUGU HOBUSTE JÕUDLUSKONTROLI KORD

I. TORI TÕUGU HOBUSTE (UNIVERSAALNE SUUND) JÕUDLUSKONTROLI KORD

Seaduslik alus

Tori tõugu hobuste jõudluskontrolli viiakse läbi vastavalt Põllumajandusloomade aretuse seadusele, Loomakaitseseadusele, tori tõugu hobuste tõuraamatu TA osa aretusprogrammile.

Mõisted

Jõudluskontroll on hobuste välimiku-, jõudlus- ja põlvnemisandmete regulaarne kogumine, registreerimine, töötlemine, säilitamine ja analüüsimine tema geneetilise väärtuse hindamiseks.

Jõudluskontrolliandmed on hindamistulemused hobuste ülevaatustel, tulemused ratsaspordivõistlustel, rakendi-ja sõidukatsetel, vabahüpete-ja võõrratsaniku testidel, üleriigilistel ülevaatustel ja näitustel.

Jõudluskatsed – vastavalt juhendile läbi viidud katsed hobuste võimete väljaselgitamiseks, võistlustel, katsetel ja testidel.

Finaalülevaatus- Eestis toimuv üleriigiline noorhobuste või suguhobuste jõudluskontroll.

I. Aretuslooma põlvnemis- ja jõudlusandmete kogumise, nende õigsuse kontrollimise, töötlemise ja säilitamise kord

1. Jõudluskontrolli eesmärgid ja alustamise tingimused

Tori hobuste jõudluskontrolli eesmärk on jõudluskontrolli läbinud hobuste kohta andmete kogumine, töötlemine, aretajatele valikute tegemiseks informatsiooni andmine ning võimalusel aretusväärtuste määramine.

Jõudluskontrolli jõudlusandmete kogumist võib teostada Eesti Hobusekasvatajate Seltsi poolt tunnustatud jõudlusandmete koguja. Vajadusel kaasatakse eksperte.

Jõudluskontrolli teostatakse järgmiste etappidena:

1.1. varsa areng ja üldmulje

Varsa hindamise juures arvestatakse tema arengut, jalgade ehitust ning üldmuljet.

1.2.2 Kuni 6 aastaste noorhobuste hindamine

Kuni kuue aastaste noorhobuste hindamine toimub vastavalt Noorhobuste hindamise juhendile.

1.3. suguhobuste (alates kuuendast eluaastast) hindamistulemused ülevaatusel, võimalusel koos järglaste hindamisega.

1.4. tori tõugu hobuste katsed rakendis (hobuste sõidu- ja veokatsed)

Tori tõugu hobuste katsed rakendis toimuvad vastavalt eeskirjale ning koostatud juhendile kolme aastastele ja vanematele tori tõugu hobustele.

1.5. võõrratsaniku test, vabahüpete test

Võõrratsaniku test ja vabahüpete test viiakse läbi kolme aastastele ja vanematele hobustele vastavalt koostatud juhendile.

1.6. Ratsaspordivõistlused

Jõudluskontrolli tulemustena arvestatakse kõigi ratsaspordialade võistlustulemusi. Soovitavalt järgitakse Eesti Ratsaspordi Liidu poolt vastu võetud juhendeid.

2. Jõudlusandmete kogumise ajavahemik

2.1. varsa areng ja üldmulje - ajavahemik sünnist kuni varsa kuue kuuseks saamiseni;

2.2. Kuni 6 aastaste noorhobuste hindamine;

2.3. suguhobuste hindamine - alates kuuendast eluaastast;

Nooremate kui kuue aastaste suguhobuste hindamine toimub vastavalt noorhobuste hindamise juhendile.

2.4. Tori tõugu hobuste katsed rakendis (hobuste sõidu- ja veokatsed)- alates kolmandast eluaastast.

2.5. võõrratsaniku test, vabahüpete test - alates kolmandast eluaastast.

2.6. Ratsaspordivõistlused – alates neljandast eluaastast.

3. Põlvnemis- ja jõudlusandmete kogumine ja registreerimine

Põlvnemisandmete kogumine ja registreerimine toimub hobuste jõudlusandmete registreerimisel jõudluskatsete ja võistluste protokollides. Protokollides olevad tulemused kantakse tori tõugu hobuste elektroonilisse tõuraamatusse.

Hobuste põlvnemisandmeid kontrollitakse hobuse passist (enne 01.01.1998 aastat sündinud hobustel võib olla põlvnemistunnistus). Jõudlusandmete registreerimise aluseks saavad olla vaid protokollid, mida säilitatakse EHSi kontoris.

4. Jõudluskontrolli algarvestuse dokumendid

Jõudluskontrolli algarvestuse dokumentideks on koostatud hindamislehed, eeskirjad ja juhendid:

- Tori tõugu hobuse hindamise juhend (lisa 1)
- Hobuse hindamisleht (lisa 2)
- Võõrratsaniku testi juhend (lisa 3)
- Võõrratsaniku testi hindamisleht (lisa 4)
- Võõrratsaniku testi hindamisleht võõrratsanikule (lisa 5)
- Vabahüpete testi juhend (lisa 6)
- Vabahüpete testi hindamisleht (lisa 7)
- Hobuste sõidu- ja veokatsete eeskiri (lisa 8)
- Hobuste sõidu- ja veokatsete juhend (lisa 9)
- Karikasarja Tori Hobune üldjuhend takistus- ja koolisõidus (lisa 10)

ERL võistlusmäärustikud on kättesaadavad ERL kodulehel www.ratsaliit.ee

5. Jõudlustunnuste geneetiline hindamine, tõugude geneetilise hindamise meetodika, indeksid

Tori tõugu hobuste geneetilise hindamise osas tehakse koostööd Eesti Maaülikooliga.

6. Välimiku tunnuste geneetiline hindamine, tingimused, standardid, grupeerimised ja tunnused

Tori tõugu hobuste välimiku tunnuste geneetilise hindamise osas tehakse koostööd Eesti Maaülikooliga.

7. Erinevate välimikuosade hindamiskriteeriumid, nõuded, mudelid ja standardid, indeksid, nende arvutamise meetodika

Nõuded tori hobuse tüübile ja erinevatele välimiku osadele on toodud aretusprogrammis.

Hobuse arengu hindamiseks kasutatakse hobuste mõõtmisandmeid. Jõudluskatsetel võetakse järgmised mõõtmised: turjakõrgus, rinnaüumbermõõt ja kämblaüumbermõõt, vajadusel üksikute kehaosade mõõtmised (selja kõrgus, laudja pikkus ja laius, rinna sügavus ja laius jt).

Hobuse välimikku hinnatakse eest-, külj- ja tagantvaates.

Enne finaalulevaatust toimub hobuse tervisekontroll loomaarsti poolt.

Aretuses ei soovitata kasutada pärilike vigadega hobuseid.

Hinnatavad valiku tunnused on:

- a) tüüp
- b) kehaehitus
- c) jalad
- d) samm
- e) traav
- f) galopp
- g) hüpe
- h) üldmulje

Hindamist viiakse läbi kolmel tasemel:

A tase – noorhobuste ja suguhobuste jõudluskatsetel on järgmised hinnatavad tunnused:

- a) tüüp
- b) kehaehitus
- c) jalad
- d) üldmulje

B tase – noorhobuste ja suguhobuste jõudluskatsetel ning üleriigilistel noorhobuste jõudluskatsetel on järgmised hinnatavad tunnused:

- a) tüüp
- b) kehaehitus
- c) jalad
- d) samm
- e) traav
- f) üldmulje

C tase – noorhobuste ja suguhobuste jõudluskatsetel ning üleriigilistel noorhobuste jõudluskatsetel on järgmised hinnatavad tunnused:

- a) tüüp
- b) kehaehitus
- c) jalad
- d) samm
- e) traav
- f) galopp
- g) hüpe
- h) üldmulje

Tori tõugu hobuste (universaalne suund) galopi ja hüppe hindamine ei ole kohustuslik. Hindajate arv ei ole piiratud, soovitatavalt 2 või enam hindajat.

Võõrratsaniku testil hinnatakse järgmisi valikutunnuseid, eraldi vabaliikumisel ja ratsaniku all:

1. samm
2. traav
3. galopp
4. hüpe
5. ratsastatavus

Vabahüpetel hinnatakse järgmisi valikutunnuseid:

1. galopp
2. hüppevõime
3. hüpestiil
4. üldmulje

Hindamine toimub numbriliselt, 10 punkti süsteemis.
Hinnete sõnalised väljendused on:

- 10 = suurepärase
- 9 = väga hea
- 8 = hea
- 7 = küllalt hea
- 6 = rahuldav
- 5 = piisav
- 4 = puudulik
- 3 = küllaltki halb
- 2 = halb
- 1 = väga halb
- 0 = hindamata

8. Aretuslooma põlvnemis- ja jõudlusandmete õigsuse kontroll, töötlemise ja säilitamise kord, kättesaadavus.

Aretuslooma põlvnemis- ja jõudlusandmete õigsuse kontrolli, töötlemise ja säilitamise korra, andmete kättesaadavuse eest vastutab juhatus.

Aretuslooma põlvnemisandmete õigsust kontrollib tõuraamatupidaja.

Jõudlusandmete õigsust kontrollib tõu- ja hindamiskomisjon jõudluskontrolli protokollide alusel.

Andmeid säilitatakse seaduses ettenähtud korras. Andmed on kättesaadavad elektroonilises tõuraamatus, kodulehel www.ehs.ee ja aastaraamatus.

9. Andmete säilitamine, kontroll ja vastutus.

Tõuraamatusse kantud andmete säilitamine toimub seaduses ettenähtud korras, kontroll ja vastutus lasub EHS juhatusel.

II. Andmed laboratooriumi kohta, kus tehakse jõudluse määramiseks vajalikke analüüse

Tori hobuste jõudluse määramiseks vajalikke analüüse laboratooriumites ei teostata.

III. Aretuslooma jõudlusandmete ja nende hindamistulemuste avaldamise kord

Seaduslik alus ``Aretuslooma jõudlusandmete ja nende hindamistulemuste avaldamise korrale`` on toodud aretusprogrammi ``Õiguslikud alused`` osas.

Jõudluskontrolli andmed avaldatakse jõudluskatsete ja võistluste protokollides ning peale jõudluskatseid Seltsi kodulehel www.ehs.ee ning EHS aastaraamatus.

Jõudluskatsete andmed kantakse omaniku soovil hobuse passi.

Avalikustamise kontroll lasub EHS juhatusel.

IV. Jõudlusandmete kogumise koolitusprogrammid ning jõudlusandmete koguja tunnistuse saamise nõuded ja tunnistuse väljaandmise kord

Praktilised jõudlusandmete kogumise koolitusprogrammid viiakse läbi hobuste hindamistel hindamiskomisjoni liikme poolt. Jõudlusandmete kogumise koolitusi viiakse läbi koostöös Järvamaa Kutsehariduskeskuse ja Eesti Maaülikooliga.

Jõudlusandmete kogumise koolitusprogramm lähtub eesti tõugu hobuse säilitus- ja aretusprogrammist, koolitusprogrammi kestvus otsustatakse koolitaja poolt.

EHS väljastab koolitatud jõudlusandmete kogujale tunnistuse.

Tunnistuse võib väljastada määramata ajaks või määratud ajaks.

Jõudlusandmete kogumise koolitusprogrammide läbiviimise eest vastutab EHS juhatus.

Andmeid säilitatakse vastavalt seaduses ettenähtud korrale.

Andmete kontrolli teostab EHS juhatus. EHS juhatusel on õigus tunnistada jõudlusandmete koguja tunnistus kehtetuks.

II. TORI TÕUGU HOBUSTE (ARETUSSUUND) JÕUDLUSKONTROLLI KORD

Seaduslik alus

Tori tõugu hobuste jõudluskontrolli viiakse läbi vastavalt Põllumajandusloomade aretuse seadusele, Loomakaitseseadusele, tori tõugu hobuste tõuraamatu TB osa aretusprogrammile.

Mõisted

Jõudluskontroll on hobuste välimiku-, jõudlus- ja põlvnemisandmete regulaarne kogumine, registreerimine, töötlemine, säilitamine ja analüüsimine tema geneetilise väärtuse hindamiseks.

Jõudluskontrolliandmed on hindamistulemused hobuste ülevaastustel, tulemused ratsaspordivõistlustel, rakendi- ja sõidukatsetel, vabahüpete- ja võõrratsaniku testidel, üleriigilistel ülevaastustel ja näitustel.

Jõudluskatsed – vastavalt juhendile läbi viidud katsed hobuste võimete väljaselgitamiseks, võistlustel, katsetel ja testidel.

Finaalülevaatus- Eestis toimuv üleriigiline noorhobuste või suguhobuste jõudluskontroll.

I. Aretuslooma põlvnemis- ja jõudlusandmete kogumise, nende õigsuse kontrollimise, töötlemise ja säilitamise kord

1. Jõudluskontrolli eesmärgid ja alustamise tingimused

Tori hobuste jõudluskontrolli eesmärk on jõudluskontrolli läbinud hobuste kohta andmete kogumine, töötlemine, aretajatele valikute tegemiseks informatsiooni andmine ning võimalusel aretusväärtuste määramine.

Jõudluskontrolli jõudlusandmete kogumist võib teostada Eesti Hobusekasvatajate Seltsi poolt tunnustatud jõudlusandmete koguja. Vajadusel kaasatakse eksperte.

Jõudluskontrolli teostatakse järgmiste etappidena:

1.1. varsa areng ja üldmulje

Varsa hindamise juures arvestatakse tema arengut, jalgade ehitust ning üldmuljet.

1.2.2 Kuni 6 aastaste noorhobuste hindamine

Kuni kuue aastaste noorhobuste hindamine toimub vastavalt Noorhobuste hindamise juhendile.

1.3. suguhobuste (alates kuuendast eluaastast) hindamistulemused ülevaastustel, võimalusel koos järglaste hindamisega.

1.4. tori tõugu hobuste katsed rakendis (hobuste sõidu- ja veokatsed)

Tori tõugu hobuste katsed rakendis toimuvad vastavalt eeskirjale ning koostatud juhendile kolme aastastele ja vanematele tori tõugu hobustele.

1.5. võõrratsaniku test, vabahüpete test

Võõrratsaniku test ja vabahüpete test viiakse läbi kolme aastastele ja vanematele hobustele vastavalt koostatud juhendile.

1.6. Ratsaspordivõistlused

Jõudluskontrolli tulemustena arvestatakse kõigi ratsaspordialade võistlustulemusi. Soovitavalt järgitakse Eesti Ratsaspordi Liidu poolt vastu võetud juhendeid.

2. Jõudlusandmete kogumise ajavahemik

2.1. varsa areng ja üldmulje - ajavahemik sünnist kuni varsa kuue kuuseks saamiseni;

2.2. Kuni 6 aastaste noorhobuste hindamine;

2.3. suguhobuste hindamine - alates kuuendast eluaastast;

Nooremate kui kuue aastaste suguhobuste hindamine toimub vastavalt noorhobuste hindamise juhendile.

2.4. Tori tõugu hobuste katsed rakendis (hobuste sõidu- ja veokatsed)- alates kolmandast eluaastast.

2.5. võõrratsaniku test, vabahüpete test - alates kolmandast eluaastast.

2.6. Ratsaspordivõistlused – alates neljandast eluaastast.

3. Põlvnemis- ja jõudlusandmete kogumine ja registreerimine

Põlvnemisandmete kogumine ja registreerimine toimub hobuste jõudlusandmete registreerimisel jõudluskatsete ja võistluste protokollides. Protokollides olevad tulemused kantakse tori tõugu hobuste elektroonilisse tõuraamatusse.

Hobuste põlvnemisandmeid kontrollitakse hobuse passist (enne 01.01.1998 aastat sündinud hobustel võib olla põlvnemistunnistus). Jõudlusandmete registreerimise aluseks saavad olla vaid protokollid, mida säilitatakse EHSi kontoris.

4. Jõudluskontrolli algarvestuse dokumendid

Jõudluskontrolli algarvestuse dokumentideks on koostatud hindamislehed, eeskirjad ja juhendid:

- Tori tõugu hobuse hindamise juhend (lisa 1)
- Hobuse hindamisleht (lisa 2)

- Võõrratsaniku testi juhend (lisa 3)
- Võõrratsaniku testi hindamisleht (lisa 4)
- Võõrratsaniku testi hindamisleht võõrratsanikule (lisa 5)
- Vabahüpete testi juhend (lisa 6)
- Vabahüpete testi hindamisleht (lisa 7)
- Hobuste sõidu- ja veokatsete eeskiri (lisa 8)
- Hobuste sõidu- ja veokatsete juhend (lisa 9)
- Karikasarja Tori Hobune üldjuhend takistus- ja koolisõidus (lisa 10)

ERL võistlusmäärustikud on kättesaadavad ERL kodulehel www.ratsaliit.ee

5. Jõudlustunnuste geneetiline hindamine, tõugude geneetilise hindamise meetoodika, indeksid

Tori tõugu hobuste geneetilise hindamise osas tehakse koostööd Eesti Maaülikooliga.

6. Välimiku tunnuste geneetiline hindamine, tingimused, standardid, grupeerimised ja tunnused

Tori tõugu hobuste välimiku tunnuste geneetilise hindamise osas tehakse koostööd Eesti Maaülikooliga.

7. Erinevate välimikuosade hindamiskriteeriumid, nõuded, mudelid ja standardid, indeksid, nende arvutamise meetoodika

Nõuded tori hobuse tüübile ja erinevatele välimiku osadele on toodud aretusprogrammis.

Hobuse arengu hindamiseks kasutatakse hobuste mõõtmisandmeid. Jõudluskatsetel võetakse järgmised mõõtmed: turjakõrgus, rinnaüumbermõõt ja kämblaüumbermõõt, vajadusel üksikute kehaosade mõõtmed (selja kõrgus, laudja pikkus ja laius, rinna sügavus ja laius jt).

Hobuse välimikku hinnatakse eest-, kül- ja tagantvaates.

Enne finaalülevaatust toimub hobuse tervisekontroll loomaarsti poolt.

Aretuses ei soovitata kasutada pärilike vigadega hobuseid.

Hinnatavad valiku tunnused on:

- a) tüüp
- b) kehaehitus
- c) jalad
- d) samm

- e) traav
- f) galopp
- g) hüpe
- h) üldmulje

Hindamist viiakse läbi kolmel tasemel:

A tase – noorhobuste ja suguhobuste jõudluskatsetel on järgmised hinnatavad tunnused:

- a) tüüp
- b) kehaehitus
- c) jalad
- d) üldmulje

B tase – noorhobuste ja suguhobuste jõudluskatsetel ning üleriigilistel noorhobuste jõudluskatsetel on järgmised hinnatavad tunnused:

- a) tüüp
- b) kehaehitus
- c) jalad
- d) samm
- e) traav
- f) üldmulje

C tase – noorhobuste ja suguhobuste jõudluskatsetel ning üleriigilistel noorhobuste jõudluskatsetel on järgmised hinnatavad tunnused:

- a) tüüp
- b) kehaehitus
- c) jalad
- d) samm
- e) traav
- f) galopp
- g) hüpe
- h) üldmulje

Tori tõugu hobuste (aretussuund) galopi ja hüpe hindamine üleriigilistel noorhobuste jõudluskatsetel on kohustuslik.

Hindajate arv ei ole piiratud, soovitatavalt 2 või enam hindajat.

Võõrratsaniku testil hinnatakse järgmisi valikutunnuseid, eraldi vabaliikumisel ja ratsaniku all:

1. samm
2. traav
3. galopp
4. hüpe
5. ratsastatavus

Vabahüpetel hinnatakse järgmisi valikutunnuseid:

1. galopp
2. hüppevõime
3. hüpestiil
4. üldmulje

Hindamine toimub numbriliselt, 10 punkti süsteemis.

Hinnete sõnalised väljendused on:

- 10 = suurepärane
- 9 = väga hea
- 8 = hea
- 7 = küllalt hea
- 6 = rahuldav
- 5 = piisav
- 4 = puudulik
- 3 = küllaltki halb
- 2 = halb
- 1 = väga halb
- 0 = hindamata

8. Aretuslooma põlvnemis- ja jõudlusandmete õigsuse kontroll, töötlemise ja säilitamise kord, kättesaadavus.

Aretuslooma põlvnemis- ja jõudlusandmete õigsuse kontrolli, töötlemise ja säilitamise korra, andmete kättesaadavuse eest vastutab juhatus.

Aretuslooma põlvnemisandmete õigsust kontrollib tõuraamatupidaja.

Jõudlusandmete õigsust kontrollib tõu- ja hindamiskomisjon jõudluskontrolli protokollide alusel.

Andmeid säilitatakse seaduses ettenähtud korras. Andmed on kättesaadavad elektroonilises tõuraamatus, kodulehel www.ehs.ee ja aastaraamatus.

9. Andmete säilitamine, kontroll ja vastutus.

Tõuraamatusse kantud andmete säilitamine toimub seaduses ettenähtud korras, kontroll ja vastutus lasub EHS juhatusel.

II. Andmed laboratooriumi kohta, kus tehakse jõudluse määramiseks vajalikke analüüse

Tori hobuste jõudluse määramiseks vajalikke analüüse laboratooriumites ei teostata.

III. Aretuslooma jõudlusandmete ja nende hindamistulemuste avaldamise kord

Seaduslik alus ``Aretuslooma jõudlusandmete ja nende hindamistulemuste avaldamise korrale`` on toodud aretusprogrammi ``Õiguslikud alused`` osas.

Jõudluskontrolli andmed avaldatakse jõudluskatsete ja võistluste protokollides ning peale jõudluskatseid Seltsi kodulehel www.ehs.ee ning EHS aastaraamatus.

Jõudluskatsete andmed kantakse omaniku soovil hobuse passi.

Avalikustamise kontroll lasub EHS juhatusel.

IV. Jõudlusandmete kogumise koolitusprogrammid ning jõudlusandmete koguja tunnistuse saamise nõuded ja tunnistuse väljaandmise kord

Praktilised jõudlusandmete kogumise koolitusprogrammid viiakse läbi hobuste hindamistel hindamiskomisjoni liikme poolt. Jõudlusandmete kogumise koolitusi viiakse läbi koostöös Järvamaa Kutsehariduskeskuse ja Eesti Maaülikooliga.

Jõudlusandmete kogumise koolitusprogramm lähtub eesti tõugu hobuse säilitus- ja aretusprogrammist, koolitusprogrammi kestvus otsustatakse koolitaja poolt.

EHS väljastab koolitatud jõudlusandmete kogujale tunnistuse.

Tunnistuse võib väljastada määramata ajaks või määratud ajaks.

Jõudlusandmete kogumise koolitusprogrammide läbiviimise eest vastutab EHS juhatus.

Andmeid säilitatakse vastavalt seaduses ettenähtud korrale.

Andmete kontrolli teostab EHS juhatus. EHS juhatusel on õigus tunnistada jõudlusandmete koguja tunnistus kehtetuks.